

Mezinárodní politika mezi světovými válkami

Důsledky velké války.

Od vzniku Versailleského systému k jeho rozpadu

Představy o podobě míru

Podzim 1918 – příměří mezi Dohodou a Trojspolkem.

Hlavní otázka: jakým způsobem bude ukončen Světová válka.

Cílem Dohody bylo přijmout řešení, které by zastavilo rozpínavost Německa.

Nový systém byl formován dohodovými mocnostmi, s výjimkou Ruska.

Rusko (bolševické) na jaře 1918 podepsalo mír v Brestu-Litevském (viz mapa) a připravilo se o plody vítězství v konfliktu, ve kterém utrpělo velké ztráty a škody.

Bolševický režim v Rusku vedl ke krvavé občanské válce, na jejímž konci se Rusko ocitlo mimo systém mezinárodních vztahů.

Občanská válka stála Rusko více obětí než válka 1. světová (odhad je kolem 10 mil.)

Představy o podobě míru - 14 bodů WW

Návrh míru vycházel ze zásad dohodových mocností, tedy VB, Francie a USA.

Šlo o jediné předem formulované podmínky míru, které představovaly válečné cíle Dohody.

Jádro programu se opíralo o 14 bodů Woodrova Wilsona z 8. ledna 1918 (jednání Kongresu).

8 bodů (povinné)

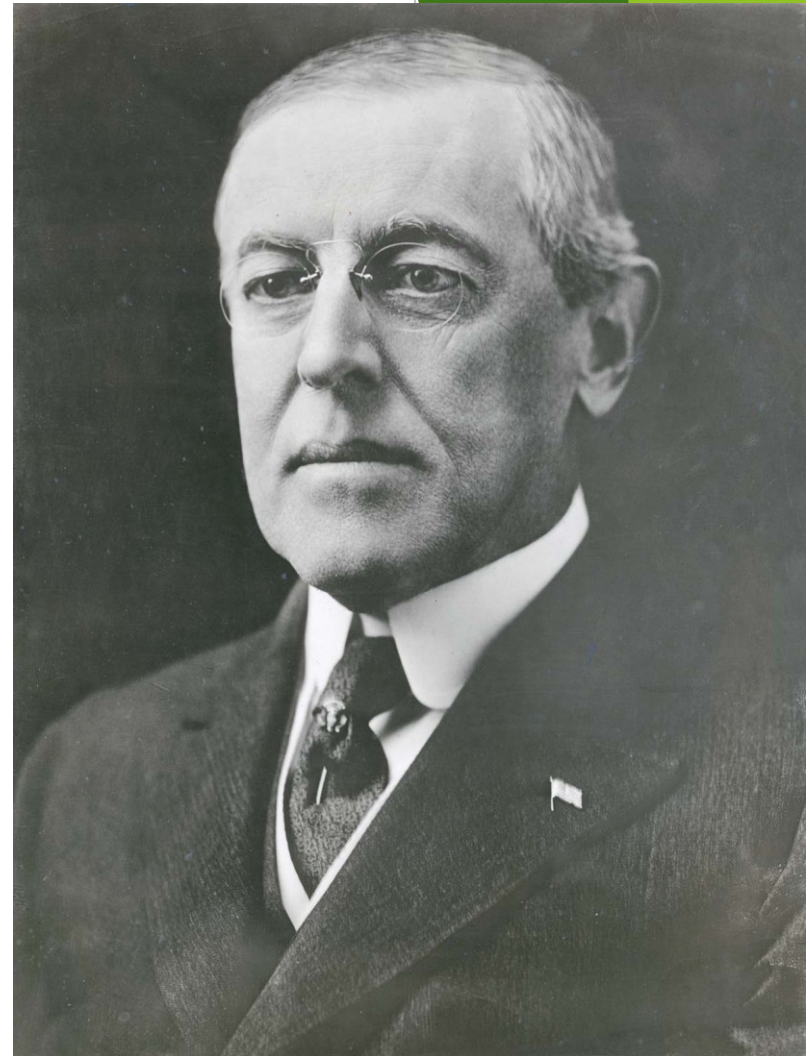
otevřená diplomacie, svoboda námořní plavby, všeobecné odzbrojení, odstranění obchodních překážek, nestranné urovnání koloniálních nároků, obnovení Belgie, stažení vojsk z ruského území, **Společnost národů.**

6 bodů (nepovinné)–

Wilson prohlásil, že by jich mělo být dosaženo, asi proto, že podle jeho názoru nebyly absolutně nezbytné: navrácení Alsaska-Lotrinska, autonomie pro menšiny v R-U a v Osmanské říši, úprava hranic Itálie, stažení vojsk z Balkánu, mezinárodní statut Dardanel, vytvoření nezávislého Polska, které by mělo přístup k moři

Wilsonův „lék“ – kolektivní bezpečnost.

Vycházel z předpokladu, že se národy světa sjednotí proti agresi, nespravedlnosti a snad i proti přehnanému sobectví

Představy o podobě míru – Francie a VB

Ani dohodoví spojenci zcela jeho zásady nepřijímali.

Francie – jejím cílem bylo maximálně oslabit Německo (zbavení se německé hrozby, teritoriální oslabení Německa, omezení branné moci, reparace jako náhrada škody – válčilo se ve Francii)

Francie je zadlužena u USA – dluhy musí splácet. Její dlužníci – Rusko a Rumunsko platit dluhy odmítají.

VB – zájem na německém koloniálním dědictví, proti oslabení mocenské rovnováhy v Evropě, obavy z přenesení bolševické revoluce do Německa – snaha Německo stabilizovat a teprve potom donutit k platbám přiměřených reparací.

Itálie a Japonsko mají územní nároky.

Obecně dva způsoby řešení německé otázky:

1. donutit jej tvrdými podmínkami
2. vnitřně jej demokratizovat a donutit jej aby s mírem dobrovolně souhlasilo.

Versailleská mírová smlouva - reparace

Podpis 28. 6. 1919 ve Versailles – reparace, teritoriální změny, odzbrojení, kolonie – Versailleský systém.

Reparace: rozpor mezi mocnostmi, Fr. – těžké, náhrada škod a oslabení Německa – VB + USA neruinující Německo.

Odkaz na čl. 231 – Německo (a spojenci) jako jediný viník války.

Spor rozsah reparací, zda hradit: a) škody civilistů v F a B, b) plus penze v vdov a sirotků c) plus výdaje dohody. Celý rozsah přiznán jen Belgii.

USA si nenárokují podíl na reparacích, chtějí splacení dluhů.

Problém nevyřešen, rozsah reparací i způsob platby řeší Reparační komise od 1. 5. 1921.

Okamžitě byly N. rozepsány jen věcné reparace (uhlí, lokomotivy, loďstvo atd.)

Pařížská jednání

Konference – Paříž – leden 1919 – není jasné zda se bude jednat o předběžném míru nebo končených mírových podmínkách.

Nahromadění mnohých problémů – **vítězství představy, že poražené státy se jí přímo neúčastní.**

Porušení zásad, o kterých se mocnosti Trojspolku domnívaly, že budou na jednání platit.

Paříž – centrum diplomacie té doby. Pro fr. veřejné mínění - jednání v Paříži – symbolická odplata za porážku z války 1870 – 1871.

Hlavními osobnostmi na jednáních – Clemenceau (předseda radikální strany v NS) a Wilson.

Jednají čtyři mocnosti (Fr, VB, USA a I) - v otázkách Pacifiku a Asie doplnění o Japonsko.

Plenární zasedání (28, později 32 států) – schvalovatel návrhů Rady čtyř.

Návrhy předkládají odborné výbory (58), R4 schvaluje.

Velmi komplikovaný systém. Proto jsou dohodnuté podmínky poraženým předkládány v hotové podobě – pocit křivdy, **zklamání ze ze 14 WW zbylo málo.**

Evropa po roce 1918

Evropa po roce 1918 – ■ vítězné státy ■ poražené státy ■ nové státy ■ neutrální státy ■ původně stát Dohody

Versailleská mírová smlouva - teritorium Něme

Západní hranice:

Francie zpět Alsasko-Lotrinsko, okupace levého břehu Rýna na 15 let, časově neomezená demilitarizace 50 km. pásma na pravém břehu Rýna, Sársko dostalo autonomní statut, 15 pod správou SN, uhelné doly spravuje Francie, poté referendum.

Východní hranice:

F. podporuje maximální velikost Polska, USA pro připojení území s nepochybně polským obyvatelstvem, VB a I berou ohled na německé zájmy – mocenská rovnováha.

Polsko získává část západního Pruska, Pomořansko a Poznaňsko. Gdaňsk je svobodným městem. Plebiscit ve vých. Prusku – pro N. O Horní Slezsko se přou Polsko a ČSR. Ve prospěch ČSR ztrácí Německo Hlučínsko.

Zákaz připojení Rakouska k N.

Versailleská mírová smlouva - kolonie Německa a armáda

Německo ztrácí všechny kolonie – podřízeny jako mandátní území SN.

Togo a Kamerun spravují VB a Francie, Tanganjiku VB a Ruandu-Urundi Belgie, Německou jihozápadní Afriku spravuje JAU, o pacifické ostrovy se dělí Jap, Aus a NZ.

Armáda je omezena na 100 000 vojáků plus 15 000 námořníků, rozpuštěn GŠ, zákaz letadel, těžkého děl. a tanků, omezena velikost (kvantitativně i kvalitativně námořního loďstva.)

Německo jako evropská mocnost končí.

Negace důsledků sjednocení Německa 1870-71.

Zanesena nestabilita do systému – touha Německa po revanši.

Společnost národů

Statut SN – součást mírových smluv, hlavní podíl na vzniku má úsilí Wilsona.

Wilson – SN nezbytný předpoklad zajištění míru, Francie a VB neoponují, vznik odsouvají až na vyřešení merita mírových smluv.

Zásada rovnosti států – ve Shromáždění SN má každý stát jeden hlas

Rada SN odpovídá shromáždění, 4 (5) stálé státy (VB, F, I, J – USA- nevstoupily) 4 nestálí členové voleni Shromážděním.

Postupně roste jejich počet na 9.

Zřízení mezinárodní soud v Haagu.

Vágní formulace statutu, absence možností vynutit dodržování, právo veta stálých členů (důležité při určování agresora), neúčast USA (neratifikoval Kongres) a Ruska – malá funkčnost a efektivita organizace .

Mír se spojenci Německa

Na podzim 1918 ztrácí podporu Dohody idea zachování RU jako státu se širokou autonomií národů. Manifest císaře Karla vyhlášený federalizaci přišel o několik desetiletí pozdě... .

Zachování RU nechtěly ani jeho národy.

16. 10. ze státního svazku vystupují Maďaři, 28. 10. ČSR, 29. 10. Jihoslovanská republika v Záhřebu (později konstituční monarchie, od 1929 Jugoslávie), Likvidační komise vyhlášena v Krakově, prosinec 1918 Sedmihradsko se připojuje k Rumunsku.

RU jako mocenský faktor ve střední Evropě končí.

Mezi nástupnickými státy mnoho bylo sporů o území.

Mír s Rakouskem podepsán 10. 9. 1919 v Saint-Germain u Paříže.

Rakousko a Maďarsko uznány jako právní nástupci státu válčícího proti Dohodě.

Mír se spojenci Německa - Rakousko

Saint-Germainská smlouva

- Zákaz připojení k Německu a užívání názvu Německé Rakousko.
- Splácení reparací.
- Likvidace válečného loďstva, obchodní flotily a letectva.
- Armáda omezena na 30 000 vojáků.
- Uznání nástupnických států.
- Rozsáhlá ztráta území. Ve prospěch Jugoslávie ztrácí BH a Dalmácké ostrovy, část Korutan, Štýrska a Kraňska. Itálie získala Jižní Tyroly, Istrii a Terst s okolím. Rumunsko získává Bukovinu, Polsko Halič.
- Od M. získalo Burgenland.

Ztráta průmyslových oblastí vede k ekonomickému kolapsu, který řeší až mezinárodní ekonomická pomoc v roce 1922.

Maďarsko

Mír s Maďarskem – Trianon 4. 6. 1920.

Po epizodě s Maďarskou republikou rad a dobytí Budapešti Rumunskem v roce 1919 – obnovena monarchie v čele s regentem admirálem Miklósem Hortym.

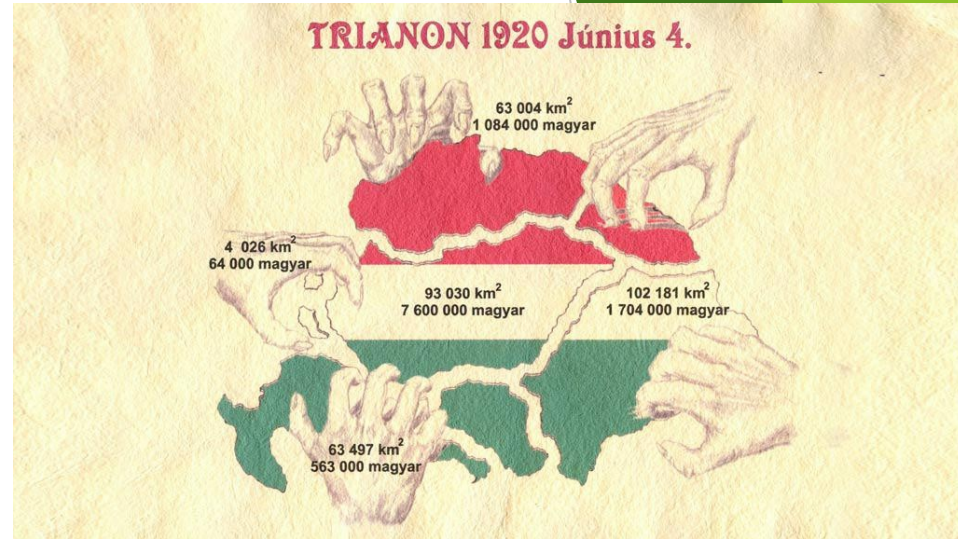
Platí reparace, omezuje armádu, uznává nástupnické státy.

M. ztrácí 75% území bývalých Uher s 60% obyvatel, tři mil. M žijí v sousedních zemích.

Ve prospěch ČSR Jižní Slovensko a Podkarpatskou Rus, Rumunská Sedmihradsko a část Banátu, Jugoslávii Chorvatsko-Slavonsko a Rakousku Burgenland.

Rozbity tradiční hospodářské vazby, podhoubí pro autoritativní režim a touhu po revanši.

Ve 20. letech – M. chápáno jako hlavní hrozba pro VS.

Washingtonská konference

Washingtonská mírová konference

Listopad 1921 – únor 1922

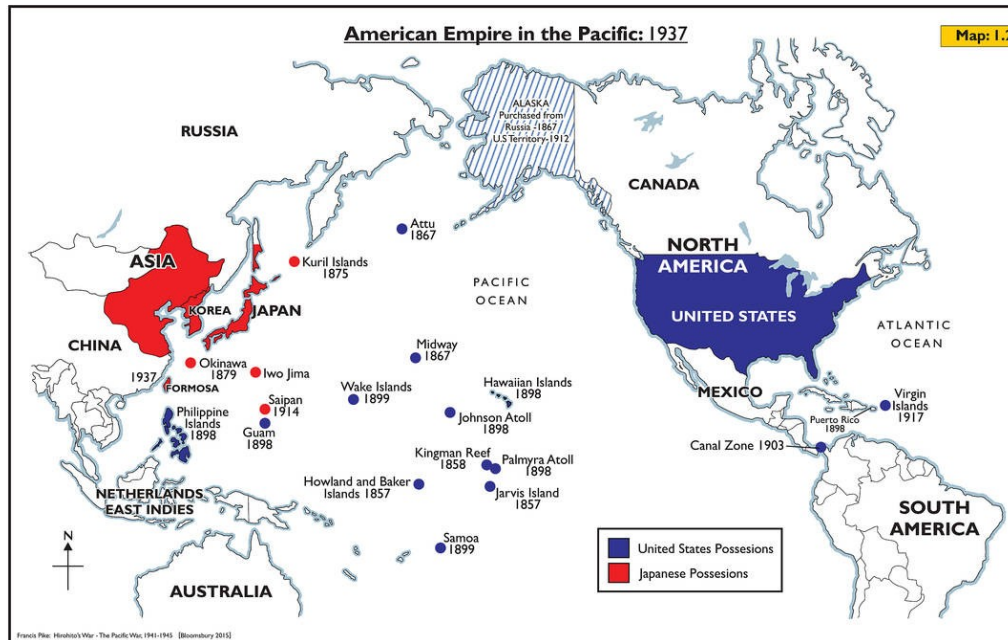
USA, VB, J, F, I, Čína.

Cíle:

1. zastavit Japonskou expanzi v Číně (privilegia omezena na Mandžusko), 2. zachování statu quo v Pacifiku.
2. Dohoda o loďstvech mezi USA, VB, J, F a I v poměru 5,25 : 5,25 : 3 : 1, 7 : 1,7.

Dotvořen Versailleský systém.

Japonsko nespokojeno, USA hlavní nepřítel.

Důsledky Velké války pro mezinárodní systém I.

Světová politika – multipolární distribuce moci – Francie, VB, Itálie a Japonsko. Země mimo. Německo, SSSR a USA – různé důvody.

Rozpad čtyř monarchií – Wilhelmovské, Romanovské, Habsburské a Otomanské – mnoho nástupnických států – více aktérů v MP.

Snaha o omezení anarchické struktury MZV – Společnost národů 1919 – smíšené výsledky.

První světová válka zcela zásadně ovlivnila světové dějiny a poměry v systému mezinárodních vztahů. Zúčastněné státy, celkem 32 bojujících, utrpěly v tomto konfliktu velké ztráty na životech a značné válečné škody.

O život přišlo více než 10 milionů vojáků (8 mil. z evropských zemí) a na 7 milionů civilistů. **Celkové ztráty včetně nemocí a epidemií se odhadují na 30 – 35 mil. lidí.** Každý rok padlo v této válce zhruba třicetkrát více vojáků než za rok ve válkách s Napoleonem. Infrastruktura v západní Evropě byla rozvrácena, neboť tam probíhaly hlavní boje.

Evropské země se v důsledku jimi vyvolané války zadlužily u Spojených států a podíl Evropy na světové průmyslové produkci poklesl. Válka svojí poptávkou po zboží všeho druhu podnítila rozvoj průmyslu v některých neevropských státech, zejména v USA, Kanadě a Japonsku. První vlna industrializace proběhla v Číně a Indii.

V neposlední řadě došlo k narušení tradičních obchodních vazeb z důvodu neschopnosti evropských států dodávat zboží v době války.

V průběhu války vzrostly státní zásahy do ekonomiky, které pokračovaly i po jejím skončení. Evropská dominance v systému mezinárodních vztahů byla oslabena a posílil se vliv neevropských velmocí (USA a Japonsko).

Lidé otupěli a zvýšila se jejich tolerance k extremismu a násilí – voda na mlýn fašistům, nacionálním socialistům, komunistům a radikálním socialistům.

Důsledky Velké války pro Mezinárodní systém

Pro další vývoj mezinárodní politiky a stabilitu versailleského systému bylo důležité, že sporné otázky nebyly uspokojivě vyřešeny - přibyly další.

Státy jako Německo, Rakousko, Maďarsko a Turecko považovaly mír za nespravedlivý a usilovaly o jeho revizi - politické a intelektuální elity, nýbrž ani široké lidové vrstvy.

Ani vítězné mocnosti, Itálie a Japonsko, nebyly výsledky války saturovány a usilovaly o revizi versailleského uspořádání.

Do Společnosti národů, garanta mezinárodního míru a bezpečnosti, byly zaneseny strukturální chyby. Pravidla například dostatečně nezaručila, že v případě napadení některého člena bude agresor skutečně potrestán a oběť se dočká účinné pomoci.

Problematické také bylo, že zvláštní odpovědnost za dohled nad dodržováním existujícího stavu byla ve Společnosti národů svěřena dvěma revizionistickým velmocím, Itálii a Japonsku.

Ze systému Společnosti národů byly na jistou dobu vyloučeny (Německo a SSSR) nebo se vyloučily (USA) tři velmoci.

Hlavní garant systému, Francie, byla na svoji roli příliš slabá a nemohla se opřít o Velkou Británii, která spíše preferovala politiku rovnováhy moci na kontinentě.

V neposlední řadě vznikly v Evropě v důsledku konečného teritoriálního uspořádání po první světové válce národnostně nejednotné a vnitřně nestabilní nástupnické státy – Polsko, Rumunsko, ČSR, Jugoslávie.

Celkově vzato, v odborné literatuře existuje převažující shoda, že mírové uspořádání vytvořilo příznivé prostředí pro vypuknutí nové války.

Příčiny vítězství bolševiků v Rusku a dopady na mezinárodní politiku I.

Bolševici roku 1922 vítězně ukončili občanskou válku v Rusku a získali v zemi monopolní moc.

Brian Crozier sumarizuje příčiny vítězství bolševiků takto:

„1. Bolševici ovládali vlastní Rusko jakožto ústřední část rozlehlé carské říše, kdežto jejich bílí, muslimští a jiní odpůrci byli roztroušeni. Bílá armáda na rozdíl od Rudé operovala na etnicky nepřátelských územích. 2. Rudá armáda poté, když přešla pod velení Trockého, byla jednotnou silou, kdežto Bílé armády byly nejednotné a roztržité. 3. Od počátku konfliktu žilo na územích Ruska ovládaných bolševiky mnohem více obyvatelstva než v částech země, kde vládli bílí. Tento poměr přesahoval 4:1. 4. Ještě větší nesouměrností se vyznačovaly soupeřící armády: proti téměř 3 milionům vojáků Rudé armády stálo maximálně 250 000 mužů v různých armádách bílých. 5. Nejenže se na území středního Ruska nacházela většina podniků zbrojního průmyslu, ale Rudá armáda se navíc zmocnila velkých zásob zbraní a munice, kterou po sobě zanechala carská armáda. 6. Středem systému železničních tratí je Moskva, takže Rudá armáda mohla mnohem snadněji než bílí přepravovat vojska a zásobovat je.“ [1]

Příčiny vítězství bolševiků v Rusku a dopady na mezinárodní politiku II.

Bolševici chtěli, v různých historických obdobích různými metodami, rozšířit sovětské zřízení do celého světa.

Proto bylo počátkem 20. let hrozbou pro versailleský systém komunistické hnutí a jeho nástroj, Komunistická internacionála (Kominternu) řízená Moskvou.

Sovětský svaz (od prosince 1922) po porážkách v Polsku (1921) a potlačení komunistických revolt v Německu (1923) opustil radikálně revoluční rétoriku ve své zahraniční politice a byl ochotný ke spolupráci s okolním světem.

SSSR požadoval zejména svoje uznání, což západní země dlouho odmítaly.

Podobu mezinárodní politiky ovlivňovalo sblížování dvou států stojících mimo versailleský systém, SSSR a Německa, které probíhalo bez ohledu na diametrálně odlišné politické režimy.

[1]

Evropská politika ve 20. letech

Pro systém MZV je typické mocenské vyřazení Německa, neúčast USA a SSSR, neukožené ambice Itálie a velmocenské spory mezi VB a Francií.

Francie se snaží o zaplnění mocenského vakua ve SE.

Francie se snažila o vytvoření kordonu spojeneckých států ve střední a východní Evropě, který by

1. představoval hrozbu pro Německo na východě;
2. tvořil hráz proti pronikání bolševismu do Evropy.

Proto se na jedné straně opíral o obnovené Polsko a na straně druhé o tzv. Malou dohodu (vznikla 1920-21), spojenecký svazek Československa, Rumunska a Jugoslávie – orientovaný proti Maďarsku.

VB se více orientuje na Maďarsko a Rakousko.

Probíhá sbližování SSSR a Německa.

Stabilizaci systému přináší až Rýnský garanční pakt z 1925 (Locarno)

Evropská politika ve 20. letech - vztah k Německu a SSSR

Francie – odmítá jakékoli úlevy Německu, tvrdě vyžaduje reparace., jednání s bolševickým Ruskem podmiňuje splacením válečných i předválečných dluhů.

VB – stanovit Německu reálné reparace, zachovat rovnováhu v Evropě. VB se snaží o navázání obchodních vztahů s R. 1921 obchodní dohoda. Připojuje se Norsko a Itálie.

SSSR se snaží využít nejednotu ve svůj prospěch. Naznačuje ochotu za určitých podmínek splácet válečné a předválečné dluhy.

Sovětská delegace (lidový komisař zahraničí Čičerin) se připravuje na chytanou konferenci do Janova o celkovém ekonomickém uspořádání v Evropě.

Rusko se mělo dle Leninových pokynů zdržet bolševické propagandy a vystupovat jako obchodní partner.

Evropská politika ve 20. letech - vztah k Německu a SSSR

Francie – trvá na splacení předválečných půjček, 4,5 mld zlatých rublů – věřitelem jsou hlavně střední vrstvy.

SSSR licituje, uzná dluhy, když dostane odškodnění za zahraniční intervenci.

Čičerin (MZV) v dubnu 1922 přijíždí do Berlína na jednání a navrhuje rezignaci na vzájemné pohledávky. Je dohodnuto setkání delegací v Janově.

Obě země mají společné zájmy i nepřátele – Polsko.

Od léta 1920 vojenské kontakty – obcházení VS.

Janov – duben 1922 – jednání velmocí – téma: sovětské dluhy.

Londýnské memorandum: SSSR má právo na něm. reparace, ale musí uznat dluhy, vytvořit kalendář splácení, zrušit monopol státu na zahraniční obchod a nahradit znárodněný majetek cizích firem.

Vztah k Německu a SSSR

V průběhu konference dochází k setkání sovětské a německé delegace v Rapallu.

16. 4. 1922 – Rapallská smlouva.

Navázání dip. styků, zřeknutí se nároků a dohoda o konzultacích v ekonomických otázkách..

Jedním z důsledků byla bohatá vojenská spolupráce z let 1922 – 1929.

Na tomto pozadí skončila jednání v Janově krachem. Pohledávky vůči bolševikům byly odepsány. SSSR se s Německem za tiché podpory VB vrací na světovou scénu.

Izolace bolševiků minulostí, cena pro Moskvu: utlumení aktivit směřujících k vyvolání světové revoluce.

Evropská politika ve 20. letech - krize v Porú

Hlavní problém F-N vztahu – nesplácené reparace. Francii patří 52% z celkové částky.

Reparační zátěž ruinuje Německo.

Německá žádost o odložení plateb z 1923.

Blokováno Francií - dohodové mocnosti potřebují peníze na obnovu a zaplacení dluhů USA (12 mld. USD)

V lednu 1923 – Reparační komise konstatovala (proti hlasu VB), že N. schválně neplatí reparace – okupace Porúří Francií a Belgií.

Německo protestuje, obyvatelstvo pasivní odpor – Francie musí sama zajistit provoz – břemeno pro ekonomiku.

Německo ztratilo 88% těžby uhlí a 48% produkce železa.

Inflace, rozklad měny, rozklad ekonomiky na soběstačné celky.

Evropská politika ve 20. letech - komunistická revoluce

Kominternu – Zinověvovy teze ze srpna 1923 – orientace na násilné vystoupení.

Cíl: instalace bolševického režimu, sjednocení dělnického Německa a SSSR.

Dodávky zbraní a revolucionářů do Německa .

Kominternu kalkulovala že do povstání v Německu shromáždí 15 divizí vojáků a 330 par. oddílů.

Snaha o vyšachování sociální demokracie.

Rozhodnutí k povstání mělo být přijato 21. 10 v Saské Kamenici. Velitel Reichswehru vyhlásil pohotovost, Kominternu se rozhodla akci zstavit, někde povstání vypuklo (Hamburg).

Rozprášeno. Přes tíživou ekonomickou situaci většina ob. proti. Proti rudé diktatuře byla i většina odborů.

Důsledek: kurz komunistů na rozdrcení soc. dem. - sociálfašistů, nepřátel revoluce.

Evropská politika ve 20. letech - Stresemann

Nový říšský kancléř Gustav Stresemann ukončil v září 1923 politiku pasivní rezistence a obnovil reparační dodávky uhlí.

Krise znamenala odmítnutí franc. politiky ve VB (a USA), mají zájem na reparacích ale ne za cenou zhroutení Německa a jednostranné dominance Francie v Evropě.

Pod tlakem anglosaských zemí souhlasila Francie se svoláním komise, která posoudí platební schopnost Německa. V čele Charles Gates Dawes.

Dawesův plán (srpen 1924) - spojení reparace a hospodářské obnovy, na počáteční impuls půjčka Německu 800 mil zlatých marek, spojenci kontrolují celní poplatky a část rozpočtu jako záruku placení reparací.

Německo plán akceptovalo, letech 1924 – 1930 ze do něm. průmyslu vložilo 63 mld. marek, z toho 27 mld. z ciziny – 1927 obnovení úrovně z 1913.

V 1929 –1930 nahrazen Youngovým plánem – reparace stanoveny na 112 mld. zlatých marek na 59 let (**nikdy nezaplaceno**)

V březnu 1930 bylo vyklizeno Porýní. Po vypuknutí krize moratorium na splátky, po nástupu A. H. – odmítnutí plateb – počátek eroze Versailleského systému

Locarno I

Prosinec 1923 první labouristická vláda ve VB, květen 1924 – vítězství socialistů ve Francii – **zahraniční politika ve smyslu demokratického pacifismu – důraz na zvýšení prestiže SN.** VB v roce 1924 uznává SSSR, záhy se připojuje Itálie, Norsko a Rak. Francie navazuje diplomatické styky.

Zahájen jednání kolem „Protokolu k pokojnému uspořádání mezinárodních vztahů“, přijat SN 2. 10. 1924 (připravoval i E. B.) – principy arbitráže, bezpečnosti, odzbrojení a zřeknutí se agresivní války.

Po pádu lab. vlády ve VB-konzervativní vláda Baldwina je skeptická vůči franc. spojeneckému systému v Evropě, nedůvěra i k sov.-německé spolupráci

MZV A. Chamberlain ve spolupráci s německými politiky inspiroval Stresemanna k návrhu Rýnského garančního paktu (zima 1925), který by zaručil stávající německé hranice s Francií a Belgií a v jehož rámci by se mocnosti (F, VB, N a I) zřekly války při řešení svých sporů.

Locarno II.

Žádná zmínka o garanci východních hranic – spojenců Francie v Malé Dohodě a Polska. Rozčarování.

Francie (MZV Briand) souhlasí ale požaduje zahrnutí garancí pro své spojence.

Chamb. ale odmítá kolektivní záruky pro středo evropské a balkánské státy – strach ze zmatků. Závěry byly přijaty v říjnu 1925.

1. Neporušitelnost německých hranic s Belgií a Francií – ručí VB a Itálie.
2. Smlouvy o arbitráži s Fr., B, ČSR a P. – bez záruky neporušitelnosti hranic.

Německo odmítlo protisovětskou interpretaci dohod a uzavřelo se SSSR hospodářskou dohodu z října 1925 a zajišťovací smlouvu potvrzující platnost Rapalla.

Locarno III.

1926 – Locarno signováno, Německo vstupuje do společnosti národů.

Francouzská politika vyřazení Německa ze systému ztroskotala, VB – kontinentální arbitr. Začátek konce VS.

1926 - Briand a Stresemann dostali Nobelovu cenu míru - za Locarno.

Roku 1928 byl uzavřen **Briand- Kellogův pakt** (potvrzení pacifismu), který znamenal **výzvu ke zřeknutí se války**, jako prostředku k řešení problémů mezi státy.

Podepsalo ho asi 60 států. Měl však malý praktický význam, protože nebyly stanoveny sankce pro případné porušení.

Odzbrojovací konference v Ženevě

Odzbrojovací jednání: začala roku 1925 z francouzské iniciativy, trvala až do roku 1934. Účastní se i USA a SSSR.

Význam měla v zásadě zcela okrajový. Dva protikladné postoje: Francie žádala podpis dalších garancí a poté odzbrojení.

Německo chtělo zrovnoprávnění ve zbrojení a poté odzbrojení, jako první krok rozšířit limity VS na všechny země.

Sovětská delegace navrhla všeobecné odzbrojení (v době, kdy sama začíná velmi intenzivně zbrojit – 1. pětiletka)

Úspěch měli Sověti s definicí agrese a agresora – přijato.

Vypovězení války, průnik na cizí území bez ohlášení nepřátelství, blokáda, ostřelování.

V červenci 1933 konvenci podepsalo 10 států.

Na obzoru A. H a zhroutil V. systému.

Nástup nacistů k moci

1933 – nástup nacistů k moci – problém výmarského Německa - demokracie bez demokratů. Velký vliv krajní levice (KSN a krajní pravice NSDAP.

Problém: je NSAP pravicová strana?

Únor 1933 – A. Hitler na setkání s generalitou nastiňuje základní koncepce ZP Německa – obnova velmocenského postavení Německa a obnova jeho branné moci.

Jde o **program revize Versailleského systému.**

Posílení revizionistických nálad v Maďarsku, Rakousku i Bulharsku.

Německo zahajuje hospodářské pronikání do SE a na Balkán, kde se kříží jeho zájmy s Itálií.

Mussolini se domnívá, že se mu podaří udržet si v tomto regionu pozice.

1933 – návrh po konzultacích s VB na uzavření **Paktu čtyř** – koordinace postupu Itálie, Francie, VB a Německa při řešení problémů světové politiky.

Cíl: oslabení pozice Francie ve Středomoří a na Balkáně – Francie odmítla a VB se stáhla.

Hitler a německá zahraniční politika

Proti Paktu čtyř, přestože byl odlišný od návrhu Itálie – protestují země Malé dohody.
Začátek oslabování vlivu Francie v těchto státech.

Německo se stáhlo (podzim 1933) z odzbrojovací konference v Ženevě – McDonauldův plán přiznávající Německu právo na 200 000 armádu byl neuspokojivý.

Záhy Německo vystupuje ze SN (1933). Po vystoupení Japonska v březnu 1933 se SN začíná rozpadat.

Akcelerace 1937 – vystoupení Itálie po agresí v Habeši.

Německo se snaží uzavírat smlouvy o neútočnání se sousedy a tím získat čas.

Po námluvách s SSSR v září 1933 se Německo rozhoduje pro Polsko a roku 1934 uzavírá dohodu o neútočnání. Stalin usiluje o uchování přátelství v Německem.

1935 – otevřené zahájení výstavby Wehrmachtu – záminkou je prodloužení branné služby ve Francii.

1936 – německo-rakouská smlouva.

Hitlerovi se podařilo zabránit izolaci a získat čas pro vyzbrojení.

Francie - Východní Locarno

Francie začíná počátkem 30. let usilovat o sblížení se SSSR.

1932 – smlouva o vyloučení agrese. Po krizi kolem zavraždění kancléře Dolfuse v Rakousku 1934 intenzifikace kontaktů.

MZV F Historik a politik Jean Louis Barthou – **koncept „Východního Locarna“**

Soustava provázaných aliancí ve střední a východní Evropě jako předstupeň systému kolektivní bezpečnosti.

Potřeba podpory VB – politika mocenské rovnováhy v Evropě.

Stalin je po ochlazení vztahů s Německem ochoten ke spolupráci. Získat čas pro industrializaci SSSR. Od roku 1933 probíhají konzultace s Francií.

SSSR pro koncept. 1934 – vstup SSSR do SN.

30. léta – velmi intenzivní vyzbrojovací program – 1939 – SSSR silnější v pozemních silách, než všechny ostatní velmoci dohromady.

Z MD má projekt podporu jen v ČSR. Baltské státy akcentují spíše hrozbu Polska a SSSR než N a podepisují roku 1933 regionální obranný pakt.

Polsko po uzavření smlouvy s Německem (1934) nemá zájem na takovém projektu (obava ze SSSR) a vzdaluje se Francii.

Francie - Laval

Projekt Východního Locarna odmítlo jak Německo tak Polsko – nebyl realizován.

VB má obavu z uzavření dvoustranné smlouvy mezi Francií a SSSR a proto roku 1934 podpořila projekt. Na Balkáně se stal obdobou Východního Locarna Balkánský pakt mezi J, R, Ř a T z roku 1934.

1934 – atentát (mak. nacionalista) na jug. krále Alexandra, zahynul jak král tak Barthou. MZV Francie se stává **Piere Laval – ten chápal sblížení se SSSR jenom jako metodu nátlaku na Německo a Itálii za účelem détente s Německem.**

Na znovuvyzbrojení Německa reagovala konference ve Strese mezi VB, F a I v dubnu 1935. Mussolini usiluje o souhlas se zásahem v Etiopii, výstupy konference jsou bezzubé. N získalo souhlas na 35% loďstva VB a 100% v ponorkách.

Konference ale vystrašila Sověty – obava z trojkoalice namířené proti SSSR.

Reakce – 1935 podpis spojeneckých smluv s F a ČSR. Čl. 2 podmiňoval pomoc SSSR ČSR zásahem Francie.

Francie jej vždy chápala jako metodu nátlaku na Německo a byla ochotná obětovat spojení se SSSR za urovnání vztahů s Německem. SSSR vnímal kolektivní bezpečnost jako nástroj, kterým brzdí sjednocování Západu proti němu.

Eroze VS - Španělsko

1936 – 1939 – občanská válka ve Španělsku.

Vypuká po období krizí, kdy se k moci ve volbách 1936 dostává levicová vláda Lidové fronty. Těsné vítězství 268/480 křesel.

Musí čelit radikalismu anarchistů, komunistů a rolníků. Socializační opatření, živelné zábery půdy. Komunisté kalkulují s LF jako základny pro revoluci.

Červenec 1936 – povstání koloniálních jednotek z Maroka – v čele generál Franco, zastánce autoritativní vlády.

Do občanské války zasahuje jednak Německo a Itálie, kteří podporují Franca a SSSR, který podporuje levici. 150 000 vojáků z Itálie a tisíce specialistů z Německa

VB prosadila na Západě politiku nevměšování a neintervence – interbrigády a vojenský materiál se SSSR (650 letadel, 350 tanků, 1120 děl, 20 000 kulometů) Celkem vyrovnaná pomoci I a N.

V letech 1937/38 tolerovala agresi Itálii v Etiopii výměnou za slib stažení vojáků ze Š.

1939 – vítězství Franca, represe ale Španělsko mimo 2. světovou válku.

Eroze VS - Španělsko II.

Eroze VS a politika appeasementu

Appeasement – usmiřování agresora. Politika západních mocností vůči agresivním mocnostem ve druhé polovině 30. let. Týká se jak Francie, tak Velké Británie.

Podcenění hrozeb z Německa - např. dle strategických dokumentů VB z roku 1934 je Německo považována za vzdálenou hrozbu. Britové jsou ochotní akceptovat, že oblast SE a B se změní v oblast vlivu Německa (koncept rovnováhy moci)

Těžká pozice Francie, nemá Britskou podporu – také proto, kromě vnitřní krize, ochotná k ústupkům A. H. VB – pro mírovou reorganizaci poměrů ve SE, vyhovět požadavkům Němců na sjednocení.

1935 – agrese Itálie proti Etiopii – SN označila I za agresora, uvrhla sankce, netýkaly se ale ropy. VB a F ochotny k ústupkům. Německo – mimo SN – neutralita. Není čas na válku nyní.

1935 – obnovení BP v Německu – začátek „svrhávání okovů versailleského systému“

1936 – remilitarizace 50 km pásma v Porýní (porušení čl. 42 a 44 VS)

Hitler později přiznal svoje obavy. Francie ale nebyla ochotná bez VB zasáhnout, i když vojensky byla mnohem silnější.

Úpadek F. prestiže ve S a VE a na Balkáně. Malá dohoda zaskočena.³⁷

Eroze VS, anšlus Rakouska a Mnichov

1937 – německé plány předpokládají zahájení velké války v letech 1942 – 1945. To ale tehdy Západ nevěděl a pokoušel se o dohodu s A. H.

VB v čele s Nevillem Chamberlainem byla ochotná souhlasit s územními změnami ve SE, pokud nebudou dosaženy válkou a Německo rezignuje na úsilí získat britské kolonie.

VB se drží své tradiční politiky na kontinentě: 1. nevstupovat do aliancí a 2. dbát o rovnováhu moci.

Březen 1938 – připojení Rakouska k Německu. Itálie je nucena tuto věc vzít na vědomí, pokud chtěla uchovat spojení s Berlínem. V roce 1938 už také byla slabší než Německo.

Květen 1938 – přípravy plánu na přepadení ČSR – obavy německé generality z blamáže.

Září 1938 – eskalace krize, 23. 9. mobilizace v ČSR.

29. 9. 1938 – konference v Mnichově, Fr., VB, I a N. Odtržení území s německým obyvatelstvem. Pomoc SSSR – nereálná i kdyby ji Stalin myslel vážně.

Mnichov – konec vlivu F. ve SE.

W. Churchill – zvolili hanbu aby se vyhnuli válce a budou mít válku.

15. 3. 1939 – obsazení zbytku ČSR – flagrantní porušení M., Západ nereaguje.

Eroze VS, anšlus Rakouska a Mnichov II.

Příčiny rozpadu VS a selhání SN

1. Konstrukce VS – příliš mnoha státům nevyhovoval, trvalý tlak N i (před A. H.) a Maďarska. Od 30. let Japonsko a Itálie.
2. Mylné hodnocení zájmů Hitlera ve VB, která usilovala spíše o rovnováhu moci v E než o zadržování Německa.
3. Neschopnost Francie jednat unilaterárně, i když až do podzimu 1938 měla velkou vojenskou převahu nad H a mohla jeho agresi kdykoli zastavit. Německo ale přesvědčilo Západ, že vojenská výhoda je na jeho straně – bluf.
4. Polská politika, která věří, že s Hitlerem je možné se dohodnout a sanuje se na úkor jeho obětí. Polsko-československý antagonismus destruuje snahu Francie o vybudování aliance ve SE:
5. Politika Beneše, který se spoléhal na F a nebyl schopen dohody s P. Sbližování ČSR s SSSR ji oddalovalo od Polska.
6. Garanti systému SN jej porušují (Japonsko a Itálie)
7. Dvě mocnosti mimo – USA a SSSR.
8. Hospodářská krize - USA zahleděny do sebe a řešení problémů ekonomiky.

Literatura

- Armstrong, D.; Lloyd, L., Redmond, J. (1996): *From Versailles To Maastricht. International Organisation in the 20th Century*. Basingstoke: Palgrave,
- Crozier, B. 2004. *Vzestup a pád sovětské říše*. Praha: BB/art s.r.o.
- Kissinger, H. A. (1999): *Umění diplomacie*. Praha: Prostor.
- Kennedy, Paul (1996): *Vzestup a pád velmocí*. Praha: NLN,
- Nálevka, Vladimír (2000): *Světová politika ve 20. století I*. Praha: Aleš Skřivan ml.,
- Moravcová, Dagmar; Bělina, Pavel; Pečenka, Marek (1994): *Kapitoly z dějin mezinárodních vztahů 1914-1941*, Praha: ISE,